

Концептуальні та стратегічні основи формування інформаційного потенціалу системи освіти та його впровадження через призму функціонування інноваційних кластерів призведуть до: підвищення рівня кваліфікації спеціалістів, розширення інфраструктури наукових досліджень, доступ до кадрової інфраструктури; взаємодії з бізнесом, збільшенні конкурентоспроможності регіонів та інвестицій, збільшення фонду податкового забезпечення; проектуванні системи освіти з організаційною основою інноваційного розвитку ВНЗ.

Література

1. Батченко Л. В. Кластери в системі стратегії і тактики розвитку регіону : монографія / Л. В. Батченко, А. В. Гуренко, Г. С. Кононенко, Р. В. Манн, О. В. Фінагіна, С. І. Цихмістро, Е. О. Васильконова. – Донецьк : ВІК, 2013. – С.6.
2. Цимбалару А. Д. Компонентно-структурний аналіз поняття «освітній простір» // Педагогічні науки / стратегічні напрямки Інститут педагогіки АПН України. – [Електр. ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/20_PRNiT_2007/Pedagogica/23997.doc.htm.
3. Шендрік І. Г. Образовательное пространство субъекта и его проектирование. – М. : АПКИПРО, 2003.
4. Енциклопедія. – [Електр. ресурс] – Режим доступу: <http://ukr.vipreshebnik.ru/entsiklopediya/55-i/3770-informatsijnij-potencial.html>.

УДК 330.322.011

Руденко О.А., аспірант Черкаського державного технологічного університету, м. Черкаси.

КРИТЕРІЇ ВИЗНАЧЕННЯ ПРІОРИТЕТІВ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Постановка проблеми. Одним із головних факторів, який затримує розвиток інвестиційної сфери в Україні, є відсутність чітко сформованих основ, принципів та критеріїв формування державної інвестиційної політики, що не дозволяє забезпечити вирішення глобальних економічних проблем. Розроблення моделі реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання України перш за все дасть можливість вирішити такі важливі задачі: побудова привабливого інвестиційного середовища зі сприятливим кліматом та високою діловою активністю, створення механізму стимулювання надходження інвестицій різних джерел фінансування; досягнення мети існування досконалого інвестиційного середовища, завдяки реалізації сприятливого механізму регулювання економічних процесів; забезпечити конкурентоспроможність національної продукції на світових ринках; досягти економічної безпеки та економічної стійкості держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемам теоретичного обґрунтування та розробки практичних пропозицій щодо розвитку механізмів державного регулювання інвестиційної політики в сучасних умовах присвятили праці такі відомі вчені-практики, як Н. Кондратьєв, В. Новожилов, Л. Абалкін, А. Аганбегян, А. Бачурін, В. Кушлін, С. Глазьев, А. Ноткін, Ю. Яковець та ін.

Аналіз економічної літератури з цієї проблеми показав, що до теперішнього часу серед учених-економістів і практиків господарювання немає єдності думок з приводу трактування сутності та критеріїв визначення пріоритетів державної інвестиційної політики.

Постановка завдання визначити основні критерії пріоритетів інвестиційної політики, їх принципи побудови та основні завдання інвестиційної політики держави.

Основні результати дослідження. Складність сучасного періоду проведення державної інвестиційної політики зумовлюється конфліктом мети і завдань, які держава ставить і досягає на кожному з етапів переходу до ринкової економіки. Визначення цілей і формування завдань наступних етапів в умовах незавершеності попередніх завдань призводять до неадекватної їх оцінки і формулювання, неточності понятійного апарату і складності реалізації.

На нашу думку, доцільно використати багатокритеріальний підхід визначення пріоритетів інвестиційної політики України, а саме:

1. Рівень конкурентоспроможності, де сукупність властивостей, притаманних національній економіці, визначають здатність країни конкурувати з іншими країнами. Провідними міжнародними організаціями, які займаються ранжуванням країн за рівнем конкурентоспроможності є Світовий економічний форум (World Economic Forum), Інститут розвитку менеджменту (The International Institute for Management Development (IMD)), рейтинг Світового банку "Doing Business", кредитний рейтинг України - Рейтинг за зобов'язаннями в іноземній валюті за шкалою агентства Standard and poors;

2. Нарощення експортного потенціалу, де недостатньо розвинені правові та економічні механізми його формування, недостатньо використовуються методи державної підтримки експорту, розробки, реалізації та оцінювання ефективності програм розвитку експортної діяльності. З метою нарощування експортного потенціалу аграрного сектору економіки країни необхідно на державному рівні забезпечити державну підтримку експорту конкурентоспроможної на зовнішніх ринках продукції, здешевлення процедури оформлення експорту, гармонізацію системи стандартизації та сертифікації сільськогосподарської продукції, правил санітарного, ветеринарного та фітосанітарного контролю з міжнародними стандартами та вимогами, створення об'єднань експортерів, координацію їхньої діяльності на зовнішніх ринках з метою ефективного використання кон'юнктури та дотримання правил конкуренції.

Вимірюється такими показниками, як рівнем валового внутрішнього продукту (за паритетом купівельної спроможності) у розрахунку на одну особу, чисті надходження прямих іноземних інвестицій, максимальне відношення дефіциту державного бюджету до валового внутрішнього продукту за розрахунками Міжнародного валютного фонду, максимальне відношення загального обсягу державного боргу та гарантованого державою боргу до валового внутрішнього продукту за розрахунками Міжнародного валютного фонду (відповідно до Маастрихтських критеріїв конвергенції); за індексом сприйняття корупції, який розраховує Transparency International;

3. Критерій наявності та ефективності використання ресурсів. Для реалізації будь-якої програми потрібні певні ресурси: матеріальні, трудові і фінансові. Тому третьою характеристикою є кількісне визначення ресурсів для здійснення кожної мети і підділі з розподілом на періоди. Окрім цього в окремих випадках виникає необхідність визначення природних ресурсів, потужностей будівельних організацій, транспортної системи, наукового потенціалу.

Для оцінки наявності та ефективності використання ресурсів можна використати наступні показники:

– загальна характеристика господарської діяльності: виробнича потужність, валова продукція, вартість активів за валютою балансу, окупність витрат, собівартість, товарна продукція, реалізована продукція (роботи, послуги), додана вартість (чиста продукція), реальні інвестиції в господарську діяльність;

– наявність та використання основних засобів: вартість основних засобів (виробничого і невиробничого призначення), середньорічна вартість основних засобів, фондомісткість, фондovіддача, фондоозброєність праці, інтегральний коефіцієнт викори-

стання обладнання, коефіцієнт зносу основних засобів, капітальні вкладення (інвестиції) в господарську діяльність, строк окупності капітальних вкладень (інвестицій);

– наявність та використання оборотних активів: робочий капітал, коефіцієнт використання капіталів, матеріаломісткість господарської діяльності, коефіцієнт оборотності оборотних активів, коефіцієнт завантаження оборотних активів;

– наявність та використання трудових ресурсів: спискова чисельність працівників, середньоспискова чисельність працівників за календарний період, продуктивність праці, середня оплата праці, коефіцієнт використання робочого часу, коефіцієнт плинності працівників, трудомісткість господарської діяльності.

4. Критерій енергоємності виробництва та енергозабезпечення економіки. Найбільш адекватною реакцією на сучасні виклики та загрози в енергетичній сфері для України мають стати радикальні структурні реформи одночасно по всіх напрямках енергетичної політики: енергоефективність, формування конкурентних енергетичних ринків, диверсифікація енергопостачання, збільшення в енергетичному балансі частки альтернативних джерел енергії та видів палива.

Енергоємність валового внутрішнього продукту та енергозабезпечення економіки відслідковується за даними Міжнародного енергетичного агентства.

5. Критерії наповнення бюджету, зокрема на високоприбуткові галузі. Серед пріоритетних галузей розвитку економіки України є металургія, добувна та переробна промисловість, фінансові, кредитні та страхові послуги, авіабудування, ІТ-сектор, машинобудування та енергобудування.

За даними Національного інституту стратегічних досліджень в Україні є всі передумови для розвитку інноваційних кластерів у високотехнологічних секторах на основі технологічних та індустріальних парків. Як перспективні об'єкти формування транскордонних українсько-російських високотехнологічних кластерів можуть бути запропоновані: інформаційні технології (ІТ-кластер), біотехнології (ВТ-кластер), нанотехнології (НТ-кластер) і інноваційно-виробничі технології (РР-кластер). Учасники ІТ-кластера в основному задіяні у сфері виробництва програмного забезпечення, інформатизації, штучного інтелекту, засобів автоматизації, телекомунікацій і захисту інформації. Учасники нанотехнологічного кластера діють у сфері створення нових матеріалів, учасники біотехнологічного – у сфері біотехнологій і медицини (зокрема стовбурових клітин). Учасники РР-кластера будуть діяти переважно у сферах трансферу вищезгаданих технологій та наукового приладобудування через систему наукових парків і бізнес-інкубаторів, які пропонується у подальшому створити при вищезгаданих університетах та інститутах [1, с. 47].

6. Підвищення рівня соціальних стандартів, оновлення кадрового складу державних службовців у правоохоронних органах, судах, інших державних органах, витрати на перекваліфікації.

Поряд із іншими підходами визначення пріоритетів інвестиційної політики, ми пропонуємо критерій по продовольчій безпеці України. Продовольча безпека - соціально-економічний та екологічний стан в державі при якому всі її громадяни стабільно та гарантовано забезпечені продовольством в необхідній кількості, асортименті та відповідної якості. Органи виконавчої влади проводять єдину державну політику в сфері продовольчої безпеки, розробляють та реалізують загальнонаціональні та регіональні стратегії і цільові програми формування продовольчої безпеки, забезпечують управління державними продовольчими резервами, контролюють відповідність якості харчових продуктів та продовольчої сировини стандартам, організують моніторинг продовольчої безпеки держави і її регіонів, підтримують наукові дослідження у вказаній сфері, виконують інші функції, спрямовані на формування національної продовольчої безпеки [2].

Основними завданнями у сфері формування продовольчої безпеки є динамічний розвиток усіх галузей аграрного сектора економіки держави, забезпечення високого рівня їх конкурентоспроможності.

Отже, зважаючи на зазначені чинники продовольчої безпеки можна виділити основні оціночні критерії її рівня, якими є наступні:

- критерій продовольчої незалежності;
- критерій достатності продовольчого споживання (енергетична цінність добового душевого раціону харчування має бути не нижчою за 2,5 тис. ккал);
- критерій доступності продовольчого споживання (витрати на продовольчі потреби мають не перевищувати 60 % сімейного бюджету).

Оцінка рівня продовольчої безпеки здійснюється на основі індикаторів, що рекомендуються Продовольчою та сільськогосподарською організацією ООН (FAO) та Всесвітньою організацією охорони здоров'я, а також на основі наступних інтегральних показників:

- рівень продовольчої безпеки як стану, при якому всім членам суспільства гарантований доступ до життєво важливих продуктів харчування у відповідності з науково обґрунтованими наборами продуктів харчування. Він визначається дефіцитом (нестачею) продовольчого споживання, який обчислюється як різниця між науково обґрунтованими наборами продуктів харчування і фактичним рівнем споживання цих продуктів у відсотках:

$$\text{ДПС} = (C_n - C_f) : C_n \times 100,$$

де ДПС – дефіцит продовольчого споживання;

C_n – споживання продуктів харчування відповідно до науково обґрунтованих наборів продуктів харчування;

C_f – фактичне споживання продуктів харчування.

Для обчислення показника дефіциту продовольчого споживання по всьому набору продуктів харчування науково обґрунтоване і фактичне споживання продуктів харчування оцінюється в цінах року, що аналізується, і дефіцит продовольчого споживання обчислюється за вартісними підсумками;

- рівень *продовольчої доступності* вимірюється купівельною спроможністю одного відсотка сімейного бюджету відповідного продовольчого призначення за формулою:

$$\text{ПДП} = \text{КП} : \text{ЧП},$$

де ПДП – продовольча доступність продукту харчування;

КП – кількість (кг) фактично спожитого продукту харчування на душу населення за рік;

ЧП – частка (відсоток) витрат на даний продукт харчування у сімейному бюджеті.

Рівень продовольчої доступності по всьому набору спожитих продуктів харчування вимірюється купівельною спроможністю одного відсотка сімейного бюджету у кілокалоріях добового набору спожитих продуктів харчування за формулою:

$$\text{ПДР} = \text{ДКК} : \text{ЧПП},$$

де ПДР – продовольча доступність по всьому набору спожитих продуктів харчування;

ДКК – кількість кілокалорій добового набору спожитих продуктів харчування людини;

ЧПП – частка (відсоток) витрат на всі спожиті продукти харчування у сімейному бюджеті;

- частка життєво важливих продуктів харчування вітчизняного виробництва в загальному обсязі харчування (визначається Кабінетом Міністрів України);

- критична межа енергетичної цінності раціону харчування дорослої людини, що становить 2000 ккал/добу;
- якість харчування, яка визначається структурою набору продуктів харчування і складом основних харчових речовин (білків, жирів, вуглеводів, вітамінів, макро- та мікро- елементів у певному співвідношенні);
- частка витрат на харчування у бюджеті сім'ї (не вище 60 відсотків) [2].

Відповідно до різних критеріїв визначення пріоритетів інвестиційної політики сформуємо єдину систему цілей.

Таблиця 1 – Система цілей інвестиційної політики держави

№ п/п	Тактичні цілі	Стратегічні цілі
1	Наповнення бюджету	Розвиток галузей, які відносяться до високого технологічного укладу
2	Підвищення рівня життя населення	Нарощування інвестиційного потенціалу за рахунок зовнішніх джерел
3	Мінімізація інвестиційних ризиків	Забезпечення приросту капіталу або підвищення рівня прибутковості інвестицій
4	Реалізація програми щодо конверсії військово-промислового комплексу	Зміна пропорцій у структурі реального та фінансового інвестування через удосконалення галузевої та регіональної спрямованості інвестиційних програм
5	Реструктуризація вугільної промисловості	Розширення фінансового інструментарію
6	Підтримка розвитку малого і середнього бізнесу	Забезпечення конкурентоспроможності сучасної продукції
7	Активізація міжнародного інвестиційного співробітництва	Підвищення темпів економічного зростання

Джерело: розроблено автором.

Загальними функціональними напрямками реалізації державної інвестиційної політики, на думку В.П. Пшеничної, мають бути наступні (рис. 1.)

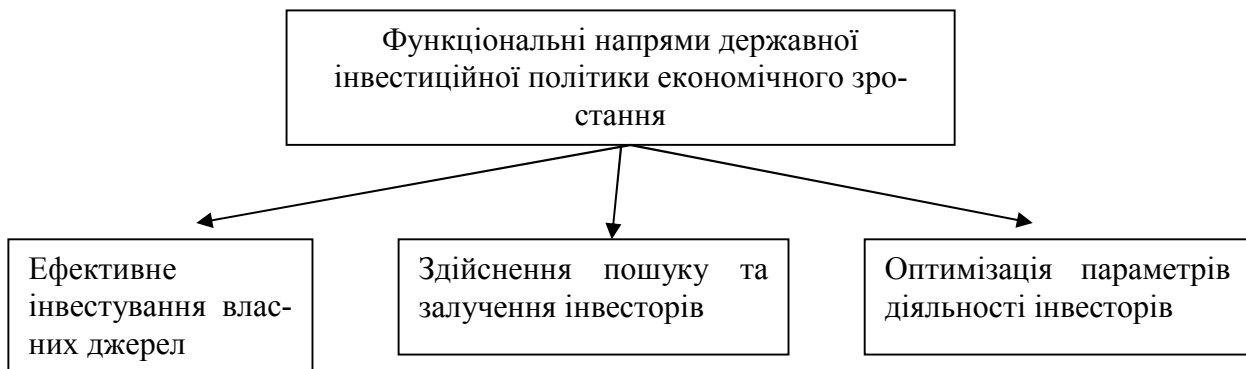

Рисунок 1 – Функціональні напрями державної інвестиційної політики економічного зростання

Джерело: [3].

Для реалізації трьох зазначених напрямів необхідно реалізувати наступні основні заходи, що допоможуть досягти запланованої мети – економічного зростання:

- створення єдиного державного мегарегулятора інвестиційного процесу, який буде скоординувати дії всіх органів виконавчої влади;

- підвищення ефективності використання бюджетних інвестиційних ресурсів, шляхом раціонального відбору та реалізації цільових програм, розробки інвестиційних проектів;
- забезпечення балансу всіх видів інвестиційних ресурсів, яке буде базуватися на збільшенні питомої ваги власних коштів підприємства;
- збільшення конкурентоспроможності національної продукції на світових ринках, завдяки впровадженню інноваційних технологій, новітніх наукових розробок, аналітично-технічних досліджень, та вживання запобіжних заходів щодо вироблення продукції, яке потребує ресурсовитратних, енергоємних та екологічно небезпечних застарілих технологій;
- формування ефективної інформаційної системи, яка б дозволяла потенційним інвесторам точно уявляти розміри інвестування, та створення прозорих бар'єрів входу на інвестиційний ринок;
- удосконалення та завершення процесу формування необхідної законодавчої бази інвестиційного процесу, яка дасть можливість створити дієву інвестиційну інфраструктуру та привабливе середовище для реалізації інвестиційних проектів;
- створення повноцінної інвестиційної інфраструктури, шляхом державного забезпечення ефективного функціонування інвестиційних компаній;
- модернізація ринків капіталу, реформування депозитарної та біржової системи, що дозволить забезпечувати мінімальні системні ризики;
- реструктуризація банківської системи, як ефективної системи трансформації заощаджень в інвестиції;
- підвищення ефективності діяльності антимонопольних органів;
- активізація міжнародного інвестиційного співробітництва, сприяння залученню додаткових іноземних інвестиційних джерел, інтеграція України у науково-технічний та інноваційний світовий простір [3].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Головною метою реалізації державної інвестиційної політики на сучасному етапі визнано – економічне зростання України, що є можливим лише за умов активізації приливу коштів у перспективні галузі, які мають забезпечити прогресивні технологічні зміни та модернізувати технічний стан виробництва. При реалізації системної державної інвестиційної політики досить важливим є її узгодження на всіх рівнях. На державному рівні повинні постійно здійснюватись заходи підтримки галузей, які відносяться до високого технологічного укладу, забезпечуватись збалансованість розвитку економіки за рахунок зовнішніх джерел нарощування інвестиційного потенціалу.

Література

1. Аналітична записка "Щодо державної політики підтримки розвитку інноваційних кластерів у промисловості України" [Електронний ресурс] / А.В. Шевченко; Національний інститут стратегічних досліджень. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1069/>.
2. Закон України «Про продовольчу безпеку України» Проект закону України, від 28.04.2011, № 8370-1[Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF6GI01A.html.
3. В.П. Пшенична, Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка" / Формування моделі реалізації державної інвестиційної політики економічного зростання – [Електр. Ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=328>.